

Da li je možda HIV?

Vodič za ranu dijagnozu HIV infekcije

Sadržaj

Prvi deo: Uvod

Važnost rane dijagnoze HIV infekcije

Koga testirati na HIV?

Kako sprovesti testiranje na HIV?

Drugi deo: Kliničke indikacije za testiranje

Simptomi i znaci

Usna duplja

Koža

Koinfekcije i druge prezentacije povezane sa HIVom

Ostalo

Kontakti

Zahvalnost

JUSTRI je britanska neprofitna organizacija koja se bavi obezbeđivanjem sredstava za i edukacijom HIV+ osoba i osoba koje se rade HIV+ osobama, pacijentima sa virusnim hepatitisom i tuberkulozom. Pratite njihov rad na www.justri.org

JUSTRISlide je besplatna online biblioteka sa koje možete preuzeti preko 11,000 prezentacija o HIVu i sličnim temama. Registrujte se na www.justrislide.com

Za više informacija o HIVu posetite www.aidsmap.com, i www.i-base.info

Godina prvog izdanja ovog priručnika je 2016.g. na engleskom jeziku.

Najnoviju verziju priručnika na engleskom ćete moći naći na sajtu www.justri.org

Napisao i prikupio dr Mike Youle uz pomoć dr Fiona Burns, Amanda Evans i dr Tabitha Mahungu. Posebno hvala Robin Langley i Louise Weston.

Prvi deo: Uvod

Dobro došli "Da li je možda HIV?" – vodič za ranu dijagnozu HIV infekcije

Oko 35 miliona ljudi na svetu je inficirano HIV-om. U brojnim zemljama HIV predstavlja ozbiljan zdravstveni problem. U svetu ova infekcija je šesta bolest po mortalitetu, a ozbiljno doprinosi i ukupnom morbiditetu. HIV infekcija je i socioekonomski problem obzirom na cenu lečenja ovih pacijenata.

Ovaj vodič ima za cilj da pruži praktična uputstva lekarima opšte prakse kako se bi HIV infekcija ranije prepoznala i dijagnostikovala.

U vodiču se nalaze slike stanja koje se češće javljaju u HIV infekciji kao i slike AIDS definišućih bolesti, odnosno bolesti koje jasno ukazuju na HIV infekciju. Nadamo se da će vam ove slike pomoći da identifikujete osobu

koja živi sa HIVom i da je uputite na testiranje.

Dijagnoza HIV infekcije je jednostavna obzirom da je potrebno da tražite samo jedan test, a od suštinske je važnosti za pacijenta. Propuštena prilika da se osoba testira na HIV može ozbiljno da ugrozi zdravlje, pa i život pacijenta.

U vodiču ćete naći informacije o tome kako da prepoznate oboljenje, ali i o tome šta dalje nakon dobijanja pozitivnog testa na HIV.

“ Vreme je za efikasniju dijagnozu HIV infekcije”

Potreba da se HIV efikasnije dijagnostikuje

Testiranje na HIV je neophodno kako bi sve osobe koje žive sa ovom infekcijom imale pristup adekvatnoj terapiji i daljem praćenju. Testiranje je važno i u smislu prevencije daljeg širenja infekcije. Neophodno je da zdravstveni radnici u diferencijalnoj dijagnozi misle i na HIV infekciju i da nekim pacijentima ponude testiranje.

Prema evropskim procenama oko jedne trećine (u Srbiji možda čak i i jedna polovina) osoba nije svesna svog HIV statusa. Oko polovine pacijenata kojima se dijagnostikuje HIV infekcija se otkrije u stadijumu uznapredovale infekcije sa ili bez simptoma, ali sa značajno narušenim imunitetom (CD4<350 c/ml ili CD4<200 c/ml). Rano prepoznavanje i testiranje može da spreči ozbiljne, možda i ireverzibilne posledice HIV infekcije čak i smrt.

Rana dijagnoza sprečava i dalji prenos virusa te ima i ogroman epidemiološki značaj.

Šta lekare sprečava da češće testiraju osobe na HIV?

Često je u pitanju potcenjivanje rizika za dobijanje infekcije (ukoliko osoba ne pripada tzv. „rizičnoj grupi“ nećemo je testirati), strah da ćemo pacijenta na neki način uvrediti ili stigmatizovati ako tražimo da se testira, nepotpuna epidemiološka anketa (neodavanje svih podataka u vezi rizičnog ponašanja od strane pacijenta) i konačno neprepoznavanje znakova infekcije i/ili

rizičnog ponašanja od strane zdravstvenih radnika.

Velika većina osoba kojima se konačno dijagnostikuje HIV infekcija se javljala lekaru više puta sa mogućim znacima infekcije. Ovaj vodič se posebno odnosi na tu grupu pacijenata kako bi se sprečilo odlaganje dijagnoze i dalja progresija bolesti.

Nadamo se da će ovaj vodič razjasniti rizike za HIV infekciju i da će to pomoći da se testiranje traži ranije u toku bolesti.

Takođe, bilo bi nam zadovoljstvo ako bi informacije koje ćete dobiti u ovom vodiču prenosili dalje drugim kolegama zdravstvenim radnicima i na taj način širili znanje o potrebi efikasnije dijagnoze HIV infekcije, o rizičnom ponašanju kao i o mogućim i sigurnim znacima bolesti.

U oblasti HIV infekcije stalno se javljaju novine i na internetu se može naći mnogo korisnih informacija. Ipak, neke od ovih informacija treba uzeti sa rezervom i držati se proverenih sajtova i izvora. Najnoviju verziju ovog vodiča na engleskom jeziku uvek ćete moći naći u online verziji na sajtu www.justri.org.

Koga testirati na HIV?

HIV testiranje se najlakše i najčešće izvodi kad je deo rutinske prakse ili kontrole kao što su kontrola davaoca krvi, preoperativna priprema, pregledi na polno prenosive bolesti. Ipak, važno je ponuditi testiranje i u drugim okolnostima naročito osobama koje su u riziku od dobijanja ove infekcije.

.....

Grupe sa povećanim rizikom za dobijanje HIV infekcije

1. partneri/partnerke HIV pozitivnih osoba
 2. osobe sa drugim polno prenosivim bolestima
 3. muškarci koji imaju polne odnose sa muškarcima (men having sex with men engl. – msm)
 4. osobe sa područja visoke prevalence HIV infekcije
 5. osobe koje koriste droge intravenski
 6. trudnice
 7. komercijalne seksualne radnice ili osobe koje su se time bavile
 8. osobe koje su imale povredu iglom koja je sadržala krv (akcident)
-

INDIKATIVNA STANJA

Neka medicinska stanja su više ili manje jasni pokazatelji da je potrebno osobu testirati na HIV (Prilog 1. i 2.). Prema HIV in Europe postoje tri grupe ovakvih indikativnih stanja (www.hiveurope.eu/Portals/0/Guidance.pdf).

1. AIDS-definišuće bolesti (testiranje na HIV je obavezno)
2. Bolesti koje mogu biti povezane za HIV infekcijom sa prevalencom većom od 0.1% (postoji sigurna korist za pacijenta ukoliko se testira na HIV, iako stanje nije jasno povezano za HIV infekcijom)
3. Stanja u kojima se osobi može naštetiti ukoliko se ne testira na HIV (npr. pre uvođenja imunosupresivne terapije)

Donedavno su obavezno detaljno savetovanje pre testiranja i dozvola za testiranje bili prepreke za zdravstvenog radnika da ponudi test. Proces treba normalizovati, predstaviti testiranje kao deo uobičajene prakse obzirom na indikativno stanje, drugo oboljenje ili rizično ponašanje.

Kako sprovesti testiranje?

Način na koji se sprovodi testiranje ili upućuje osoba na testiranje je specifično za svaku radnu sredinu. Navešćemo neke opšte preporuke.

Jako je važno da imate plan kako ćete sprovesti testiranje na HIV odnosno kome i gde upućujete osobu koju želite da testirate na HIV. Takođe je

važno da unapred znate kod koga ćete osobu uputiti nakon dobijenog pozitivnog testa..

TESTOVI NA HIV

Testove koji se koriste za dijagnozu HIV infekcije se razlikuju. Važno je da znate koju vrstu testa koristi laboratorija

u koju upućujete pacijenta kako biste znali da protumačite dobijene rezultate..

EDUKACIJA I TESTIRANJE

Osobe koje rade testiranje na HIV moraju da budu obučene da savetuju pre i posle testiranja na HIV. Ukoliko ranije niste često tražili test na HIV

možda će vam u početku biti teško ili neprijatno ali vremenom će i vama postati deo rutine.

KAKO PONUDITI TEST NA HIV

Osmislite kako ćete ponuditi test na HIV pre nego što to uradite. Svakako razgovor o ovom testu treba da bude u privatnosti, morate biti jasni i sigurni da je test potreban i da budete spremni na pitanja koja će možda uslediti. Na primer:

“Imate [ime indikativnog stanja] i mi rutinski svima sa tim stanjem radimo neke dodatne testove koji uključuju i test na HIV. Da li se slažete da Vas

testiramo?” Često slede dodatna pitanja pacijenata. Dobro je ako imate neki odštampan dodatni material o infekciji i testiranju na HIV. Svakako je važno da objasnite šta se dešava u slučaju pozitivnog testa, kao i zašto je važno da se osoba testira

ČESTO POSTAVLJANA PITANJA:

P *Mislite da imam HIV?*

O Ne znam. Rutinski preporučujemo test svakome ko ima ovakve tegobe.

P *Ko će znati da li sam se testirao?*

O Test na HIV je poverljiv, a rezultat se izdaje vama lično ili lekaru koji je tražio test.

P *Nisam se rizično ponašao? Zašto bi se testirao?*

O Mnoge osobe su imale neke od faktora rizika za dobijanje infekcije a da toga nisu ni bile svesne. Osim ako se niste nedavno testirali preporučujem da se testiranje ponovi.

AKO PACIJENT ODBIJE TEST

Ako je pacijent odbio test na HIV treba pokušati saznati zašto je test odbijen. Pacijenta treba uveriti u benefite testiranja ali i ukazati na opasnosti eventualne progresije bolesti. Iako ne preporučujemo da se

osoba nagovara na testiranje, treba ponoviti ponudu za test ako se osoba javi ponovo na pregled. Iskustvo govori da će se test na HIV retko odbiti a osobe koje odbiju test često već znaju da su HIV pozitivne.

RAZGOVOR POSLE TESTA:

Ako je test na HIV negativan

U razgovoru moramo proceniti mogućnost da se radi o akutnoj HIV infekciji. Ukoliko sumnjate na serokonverziju treba odrediti HIV RNK po indikaciji infektologa. Pacijentu takođe treba objasniti značenje "perioda prozora" kao i potrebu

da se ponovo testira za 4 nedelje. Negativan test može biti dobra prilika za promociju zdravlja i edukaciju o izbegavanju rizičnog ponašanja. Pacijenta treba uputiti na website ili na material koji će mu dati potrebne informacije na te teme

Ako je test na HIV pozitivan

Važno je da ustanova u kojoj radite ima jasnu proceduru u slučaju da rezultat testa bude pozitivan. Važno je ko saopštava rezultat, gde i na koji način. Pacijenta treba uputiti na konfirmacioni test ili infektologu na pregled. Takođe, treba pacijentu

objasniti da je izrazito zarazan, objasniti na koje načine je zarazan i konačno kako može da zaštiti svog partera ili partnerku.

Drugi deo

Kliničke indikacije za testiranje na HIV

SIMPTOMI I ZNACI

Na HIV treba posumnjati kod svakog pacijenta kod koga simptomi perzistiraju a dijagnoza još nije postavljena. Nemaju sve osobe sa HIVom simptome ali kod mogih se ipak mogu naći neki znaci bolesti. A to su:

1. Mononukleozni sindrom
2. Umor, letargija
3. Nenameran gubitak na telesnoj težini
4. Dijareja
5. Noćno znojenje
6. Stalna ili učestala povišena temperatura
7. Osip
8. Generalizovana limfadenomegalija

PRIMARNA HIV INFEKCIJA– SEROKONVERZIJA

Nedavna infekcija HIVom se najčešće manifestuje kao bolest slična gripi ili mononukleozni sindrom. Najčešći simptomi i znaci su temperatura, umor, grlobolja, limfadenopatija, osip, glavobolja

Ovi simptomi treba da vas navedu da osobu testirate na HIV, naročito ako navodi rizično ponašanje. Akutna infekcija nema uvek jasne simptome, ali kad se jave, osoba mora biti testirana.

USNA DUPLJA

Nekoliko jasnih znakova HIV infekcije se mogu naći pregledom usne duplje. Ukoliko sumnjate da osoba ima HIV morate obratiti pažnju na nalaz. U usnoj duplji osoba sa HIV infekcijom se mogu naći:

1. Oralna kandidijaza (prevalenca kod HIV+ je oko 50%)
2. Vlasasta lekoplakija
3. Kaposijev sarkom
4. Oralne bradavice
5. Nekrotizirajući gingivitis

KOŽA

Na koži se najčešće mogu naći znaci HIV infekcije. Svaka nova osipa ili promena na koži treba da probudi sumnju na HIV infekciju naročito ako je promena na koži učestala ili ima težu formu od očekivane. Znakovi koju bi mogli upućivati na HIV su:

1. Herpes zoster, naročito diseminovan
2. Seboreja i ekcem
3. Folikulitis
4. Molluscum contagiosum
5. Kapošijev sarkom (obavezno testirati na HIV!)
6. Psorijaza
7. Analne ili vulvarne bradavice
8. Sifilistični ulkus ili osipa (primarni lues)

KOINFEKCIJE I DRUGE PREZNETACIJE KOJE UPUĆUJU NA HIV

HIV se može naći udružen i sa drugim polno prenosivim infekcijama . U slučaju da pacijent ima neku od njih osobu obavezno treba testirati i na HIV:

1. Sifilis
2. Virusni hepatitis (HBV ili HCV)
3. Bradavice (AIN i/ili CIN)
4. Druge polno prenosive infekcije

RENTGEN PLUĆA

RTG snimak pluća može da otkrije neke od najčešćih bolesti povezanih sa HIVom. Najčešće su:

1. Bakterijska pneumonija, naročito rekurentna
2. Pneumocystis pneumonia, PCP
3. Tuberkuloza
4. Kaposijev sarkom

OSTALE INFORMACIJE

Na ovim sajtovima možete naći dodatne informacije o testiranju na HIV kao i o samoj HIV infekciji:

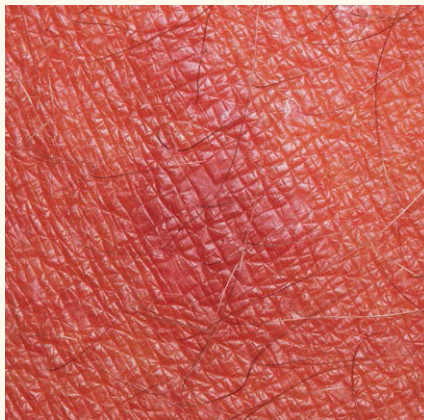
www.aidsmap.com
www.aidsetc.org
www.bashh.org

www.bhiva.orgwww.hivineurope.eu
www.justrislide.com

Da li je možda HIV? Klinički znaci

Kaheksija

Suva koža

onihomikoza

ospa u serokonverziji

Da li je možda HIV? Usna duplja

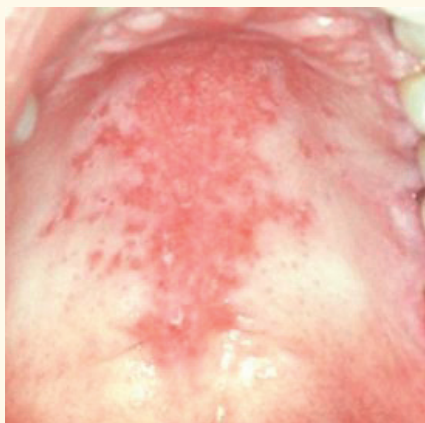
gingivitis

stomatitis angularis

aftozne ulceracije

eritematozna kandidijaza

Da li je možda HIV? Usna duplja

oralna kandidijaza

vlaknasta leukoplakija

Kapošijev sarkom

oralne bradavice

Da li je možda HIV? Koža i oči

herpes zoster

seboroični dermatitis

folikulitis

molluscum contagiosum

Da li je možda HIV? Koža i oči

Kaposijev sarkom

psorijaza

CMV retinitis

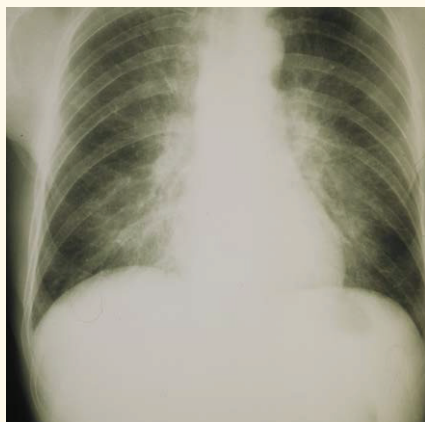

Ospa kod sifilisa

Da li je možda HIV? RTG pluća

Bakterijska pneumonija

PCP

TB pluća

Kaposijev sarkom

Prilog 1: Definicije AIDS indikujućih bolesti i preporuke za testiranje na HIV

TESTIRANJE NA HIV JE OBAVEZNO U SLEDEĆIM STANJIMA:

AIDS definišuće bolesti

Tumori

- karcinom cerviksa
- Non-Hodgkin limfomi
- Kaposijev sarkom

Virusne infekcije:

- citomegalovirusni retinitis
- citomegalovirusna infekcija drugih organa (osim jetre, slezine i limfnih žlezda)
- herpes simpleks ulkusi koji traju duže od 1 meseca
- progresivna multifokalna leukoencefalopatija

Bakterijske infekcije:

- tuberkuloza pluća ili ekstrapulmonalna ili diseminovana
- MAC (*Mycobacterium avium complex*)
- rekurentne bakterijske pneumonije, bronhitisi i pneumonitisi (dve ili više tokom godinu dana)
- rekurentna *Salmonella* septikemija

Parazitne infekcije

- toxoplazmoza mozga
- kriptosporidioza (>1 meseca)
- izosporioza (>1 meseca)
- atipična diseminovana lajšmanijaza
- reaktivacija tripanozomijaze (meningoencephalitis ili miokarditis)

Gljivične infekcije

- *Pneumocystis carinii* (jirovetsi) pneumonia
- ezofagealna kandidijaza
- plućna kandidijaza
- kriptokokalna infekcija, vanplućna
- histoplazmoza, diseminovana ili ekstrapulmonalna
- kokcidiomikoza, diseminovana ili ekstrapulmonalna

TESTIRANJE NA HIV SE STROGO PREPORUČUJE:

Stanja koja se javljaju češće kod HIV inficiranih osoba nego kod HIV-

- polno prenosive infekcije
- limfom
- analni kancer/displazija
- cervikalna displazija
- Herpes zoster
- hepatitis B ili C (akutni ili hronični)
- mononukleozni sindrom
- neobjašnjena leuko ili pancitopenija koja traje duže od mesec dana
- seboreični dermatitis ili egzantem
- invazivna pneumokokna bolest
- nejasno febrilno stanje
- kandidemija
- visceralna lajšmanijaza
- trudnoća (implikacije na zdravlje ploda)
- limfocitni meningitis
- vlasasta leukoplakija
- teška atipična psorijaza
- Guillain–Barré sindrom
- mononeuritis
- subkortikalna demencija
- bolest slična multiploj sklerozi
- periferna neuropatija
- hepatitis A
- neobjašnjeni:
 - o gubitak na telesnoj težini
 - o limfadenopatija
 - o oralna kandidijaza
 - o hronična dijareja
 - o hronična bubrežna insuficijencija
- vanbolnička pneumonija
- kandidijaza

TESTIRANJE NA HIV SE PREDLAŽE:

Stanja koja nisu povezana sa HIV infekcijom i ne javljaju se češće kod HIV+ ali ukoliko se testiranje na HIV ne obavi, dalji tok i terapija navedenih stanja mogu ozbiljno da ugroze zdravlje:

- stanja koja zahtevaju agresivnu imunosupresivnu terapiju:
 - o tumori
 - o transplantacija
 - o autoimmune bolesti
- mass lezije mozga
- idiopatska trombocitopenična purpura

Prilog 2: Indikujuća stanja po specijalnostima

ONKOLOGIJA

- non-Hodgkin limfom
- Kaposijev sarkom
- primarni tumor pluća
- analni tumor ili displazija
- karcinom koji zahteva agresivnu imunosupresivnu terapiju

NEFROLOGIJA

- hronična bubrežna insuficijencija (neobjašnjena)

STOMATOLOGIJA

- orofaringealna kandidijaza
- Kaposijev sarkom
- vlasasta leukoplakija

IMUNOLOGIJA

- autoimune bolesti (pre lečenja imunosupresivima)

ORL

- orofaringealna kandidijaza
- mononukleozni sindrom

INTERNA MEDICINA /INFEKTIVNE BOLESTI

- tuberkuloza
- Mycobacterium tuberkuloza pulmonalna ili ekstrapulmonalna
- Mycobacterium avium complex (MAC) ili Mycobacterium kansasii, diseminovana infekcija ili ekstrapulmonalna
- Mycobacterium, druge vrste ili neidentifikovane vrste diseminovana ili ekstrapulmonalna
- rekurentna bakterijska pneumonija
- Pneumocystis carinii pneumonia
- kriptokokoza, ekstrapulmonalna
- Salmonella septikemija
- citomegalovirusna infekcija osim (jetre, slezine i limfnih čvorova)
- Herpes Simplex ulkusi (koji traju duže od mesec dana)
- histoplazmoza, diseminovana
- kandidijaza bronha /traheje ili pluća
- ezofagealna kandidijaza
- diseminovana lajšmanijaza
- kokcidiomikoza diseminovana ili ekstrapulmonalna
- reaktivacija tripanozomijaze (meningoencefalitis ili miokarditis)
- penicilioza, diseminovana
- polno prenosive bolesti
- hepatitis B ili C (akutni ili hronični)
- mononukleozni sindrom
- invanzivna pneumokokna bolest
- Herpes zoster
- limfocitni meningitis
- visceralna lajšmanijaza
- nejasno febrilno stanje
- gubitak na telesnoj težini, neobjašnjen
- hronična dijareja, neobjašnjena
- limfadenopatija, neobjašnjena
- leukopenija ili trombocitopenija (> 1 mesec)

PULMOLOGIJA

- tuberkuloza
- PCP
- Rekurentne pneumonije
- MAC
- histoplazmoza (diseminovana, ekstrapulmonalna)
- herpes simplex bronhitis/pneumonitis
- kadidijaza bronha/pluća
- vanbolnička pneumonija

DERMATOVENETROLOGIJA

- Kapošijev sarkom
- herpes simpleks ulkusi
- seboroidčni dermatitis/egzantem
- Herpes zoster
- polno prenosive infekcije (sve)
- kandidijaza

GASTROENTEROLOGIJA

- hronični proliv, neobjašnjeni
- ezofagealna kandidijaza
- mikrosporidioza (> 1 mesec)
- izosporidioza (> 1 mesec)
- inflamatorna boleest creva (pre uvođena imunosupresiva)

OFTALMOLOGIJA

- CMV retinitis

NEUROLOGIJA/NEUROHIRURGIJA

- toksoplazmoza mozga
- kriptokokoza, ekstrapulmonalna
- progresivna multifokalna leukoencefalopatija
- Guillain-Barré sindrom
- mononeuritis
- subkortikalna demencija
- multiple sclerosis – like boleest
- periferna neuropatija
- mass lezija mozga

GINEKOLOGIJA

- karcinom cerviksa
- polno prenosive boleesti (sve)
- cervikalna displazija
- trudnoća

HEMATOLOGIJA

- maligni limfom
- non-Hodgkinov limfom
- limfadenopatija, neobjašnjenja
- trombocitopenija ili leukopenija, neobjašnjenja

Institut za javno zdravlje Vojvodine **Savetovalište za HIV, hepatitis i seksualno prenosive infekcije**

Kontakt: dr Svetlana Ilić

Adresa:

Telefon:

Website:

Klinički centar Vojvodine, Klinika za infektivne bolesti, **Odsek za HIV/AIDS**

Kontakt: prof. dr Snežana Brkić, prof. dr Vesna Turkulov, doc. dr Daniela Marić

Adresa:

Telefon:

Crvena Linija

- nevladina organizacija za pomoć osobama koje žive sa HIVom-

Adresa:

Website:

Email:

NS check point

- brzo, anonimno testiranje na HIV, HBV, HCV i sifilis -

Adresa: Telefon:

Email: nscrvenalinija@gmail.com

justri.

www.justri.org

Zahvalnost

Zahvaljujemo se dr Mike Youle na materijalu i neizmernoj podršci.
Zahvaljujemo se i Robin Langley i Louise Weston na podršci i kontaktima.